

BIBSYS 1972 – 2004

Avtaler, styring og økonomi

Roy Gundersen

BIBSYS

2004

Innholdsfortegnelse

BIBSYS HISTORIE.....	3
BIBSYS FORMELLE GRUNNLAG OG BIBSYS STYRE	3
1972-1976 OPPSTART I TRONDHEIM	3
1977-1990 UTVIDELSE TIL ALLE UNIVERSITETENE	4
1991-1998 ØKENDE ANTALL MEDLEMMER, EKSTERNT OPPNEVNT STYRE	6
1999- GJELDENDE BIBSYS AVTALE. BIBSYS SOM ENHET UNDER NTNU.....	9
BIBSYS FORMÅL.....	9
AVTALE MELLOM NTNU OG BIBSYS.....	9
NASJONALBIBLIOTEKET I BIBSYS.....	10
BIBSYS RÅD.....	11
BIBSYS ØKONOMI OG FORDELING AV KOSTNADER.....	12
<i>Nåværende fordelingsnøkkel for årsavgiften.....</i>	<i>15</i>
<i>Separat finansierte tjenester.....</i>	<i>18</i>
OVERORDNETE PLANER OG STRATEGIER.....	19
INTERN ORGANISERING AV BIBSYS.....	20
VEDLEGG.....	22
VEDLEGG A. BIBSYS GJØR KUNNSKAP TILGJENGELIG. UTFORDRINGER VED ÅRTUSENSKIFTET (1998)	22
VEDLEGG B. BIBSYS GJØR KUNNSKAP TILGJENGELIG (2003).....	30
VEDLEGG C. BIBSYS - ET PROSJEKT I 25 ÅR	32

BIBSYS historie

En kort beskrivelse av BIBSYS første 25 år er gitt i vedlagte "BIBSYS – et prosjekt i 25 år", vedlegg C.

BIBSYS formelle grunnlag og BIBSYS styre

1972-1976 Oppstart i Trondheim

11. februar 1972, ble det fattet følgende vedtak i 'Styringskomiteen for Biblioteksautomatisering':

"Vedi, Gjersvik, Schjetne slo fast at den institusjon hver av dem representerte er meget interessert i et samarbeid og vil gå inn for at prosjektet blir gjennomført."

Sten Vedi var sjefbibliotekar ved DKNVSB (Det Kongelige Norske Videnskabers Selskaps Bibliotek), Randi Gjersvik var hovedbibliotekar ved NTHB (Norges Tekniske Høgskoles Bibliotek), og Karl G. Schjetne var avdelingsleder ved RNTH (Regnesentret ved NTH).

BIBSYS var med dette opprettet og Ingeborg Sølvberg (RNTH) ble første prosjektleder.

Allerede i 1974 ble følgende fastslått:

"Det ble presisert at det planlagte system skal være generelt, slik at en ikke får et system som kun kan benyttes ved UNIT."

Riksbibliotek tjenesten hadde en representant med på noen av styringskomiteens møter i april 1972. Av de spørsmål som ble drøftet var RBT's planlagte evaluering av et totalbibliotekprosjekt der en særlig ønsket å se på utviklingen av LIBRIS i Sverige.

RBT gav også støtte til prosjektet, under forutsetning av at resultatet kunne brukes av samtlige offentlige forsknings- og spesialbibliotek.

I løpet av 1974 var samarbeidet også utvidet til å omfatte Norges Lærerhøgskoles bibliotek (NLHTB), samt at det fremtidige Universitetet var kommet med ved Utbyggingssekretariatet.

Bruk av bibliografiske data fra Library of Congress i form av MARC-bånd var fra starten et aktuelt tema.

I et brev fra Universitetsbiblioteket i Tromsø til styringskomiteen, datert 25. november 1974, skriver Ole A. Brønmo bl.a. følgende:

"På bakgrunn av at situasjonen når det gjelder datamaskinutrustning ved Universitetet i Tromsø i fremtiden er meget usikker, vil vi tro at det er fordelaktig å knytte seg direkte på UNITs regnearbeid. Dette vil også gi den fordel at man fikk

tilgang til de respektive bibliotekers litteratur, kanskje det også kunne være en beskjeden start for et landsomfattende datanett."

Det første dokumentet ble registrert i BIBSYS 4.3.1976 i akkvisisjonsmodulen:

griffiths, h. b. surfaces. - london : cambridge univ.press, 1976 ISBN 05212069601. 76a000101 mtubst: 040376 lev:64 bem-bib:mfd

Legg merke til at det bare er små bokstaver, store kom først senere (ISBN er tekst generert av systemet da posten ble skrevet ut på et senere tidspunkt).

1977-1990 Utvidelse til alle universitetene

I februar 1977 fikk Universitetsbiblioteket i Tromsø klarsignal til å starte prøvedrift i BIBSYS og i juni 1978 var det Universitetsbiblioteket i Bergen sin tur. I juni 1983 fikk Norges handelshøyskole klarsignal til at de kunne starte fra årsskiftet 1983/84.

Folkebibliotekene viste også interesse, i april 1981 fikk Bergen off. bibliotek tillatelse til å kunne søke i basen.

I årene fremover til 1984 hadde styringskomiteen blitt til et styre og antall medlemmer hadde vokst i takt med antall deltakerbibliotek.

21. februar 1984 ble det inngått en "Avtale om drift og utvikling av det databaserte biblioteksystem BIBSYS mellom de samarbeidende universitetene i Trondheim, Tromsø og Bergen"

Styret fikk følgende sammensetning (Riksbibliotekaren oppnevner formann):

- Universitetet i Trondheim: NTH (1), NTHB (1), NLHT (1), Fellesbiblioteket (1),
- Universitetet i Tromsø (1 fra biblioteket)
- Universitetet i Bergen (1 fra administrasjonen, 1 fra biblioteket)
- Riksbibliotekjentesten (1)
- Arbeidstakerorganisasjonene (1)
- RUNIT (1 observatør)
- Prosjektleder BIBSYS (1, som sekretær)

29. oktober 1984 ble det etter forhandlinger med arbeidstakerorganisasjonene inngått en "Avtale om innføring, bruk og utvikling av BIBSYS." mellom Universitetet i Trondheim og organisasjonene.

Styresammensetningen ble der fastlagt slik at arbeidstakerorganisasjonene hadde 3 representanter (AF (1), NTL (1), LUHF (1)), mens institusjonsrepresentantenes antall senere fritt kunne endres. Dette medførte at en hadde et styre på 16 personer.

Det er her verdt å merke seg at representantene fra arbeidstakerorganisasjonene ikke var med i styret for de BIBSYS ansattes skyld, men for å ta vare på hensynet til de ansatte på de

bibliotek som brukte BIBSYS. Den nyttigste del av avtalen var formuleringen ”Vedtak i styret for BIBSYS er å anse som bindende også for arbeidstakerorganisasjonene med mindre det under møtet der vedtak er fattet er krevd forhandlinger eller drøftinger om saken”. Avtalen gjorde at forholdet til organisasjonene i stor grad kunne behandles sentralt og gjennom styremøtene.

Avtalen ble årlig fornyet og formelt opphevet først i sammenheng med iverksettelsen av revidert samarbeidsavtale (1999).

30. november 1984 ble det inngått en *”Foreløpig avtale mellom Universitetet i Oslo og Universitetene i Trondheim, Tromsø og Bergen om medvirkning i utviklingen av et felles automatisert biblioteksystem”*. Avtalen gjorde at UiO kunne ta del i utviklingen av det nye BIBSYS som på det tidspunkt var startet. UiO fikk 2 representanter i styret, som dermed økte til 18 medlemmer.

18. mars 1987 ble det inngått en *”Avtale mellom Universitetene, Norges handelshøyskole og Riksbibliotekstjenesten om drift og utvikling av det automatiserte biblioteksystem BIBSYS”*.

Styresammensetningen var som ovenfor, men med endret slik at UiO fikk 3 representanter, de vitenskapelige høgskolene 1 representant samt at administrasjonssjefen ved UNIT kunne møte som observatør. Antallet møtedeltakere økte dermed med 3, til minst 19! RBT skulle fortsatt oppnevne både leder og nestleder i styret.

Samarbeidsavtalen fra 1987 ble årlig fornyet og formelt opphevet først da revidert samarbeidsavtale ble vedtatt i 1997. Den delen av avtalen som omhandlet styresammensetning ble imidlertid endret i løpet av perioden, se nedenfor.

Avtalen fortsatte tidligere praksis med at BIBSYS fikk ressurser fra eierinstitusjonene i form av:

- Årsverk fra institusjonene, og der personalet hadde arbeidsplass på sin egen institusjon. Dette gjorde at BIBSYS på et tidspunkt hadde personalet sitt spredt på UiB (3 årsverk), UiO (5 årsverk) og NBR (3 årsverk). Resten av personalet satt i Trondheim men hadde delvis NTH/Vitenskapsmuseet og delvis SINTEF som arbeidsgiver. Noen var også ansatt på Riksbibliotekstjenesten. På det meste var personalet spredt på 8 forskjellige arbeidsgivere.
- Driftsmidler som ble prosentvis belastet.

Et viktig problem med styrets fullmakter i avtalene både fra 1984 og 1987 var at styret nok kunne vedta budsjetter, men det kunne ikke binde medlemsinstitusjonene til å betale utgiftene. Det oppstod derfor en uformell gruppering som ble kalt ”Forhandlingsutvalget”. Dette bestod i utgangspunktet av de representanter som hadde forhandlet frem avtalen fra 1984/1987. Ole A. Brønmo (UNIT) beskrev forhandlingsutvalget slik (i et referat fra et møte mellom organisasjonene og Universitetet i Trondheim 05-02-1986):

”a) Forhandlingsutvalget ble opprinnelig opprettet for å legge frem forslag til faste avtaler mellom BIBSYS-partene om den videre drift av BIBSYS og de forpliktelser partene skulle ha med hensyn til tilførsel av ressurser til systemet.

b) Forhandlingsutvalget hat fått en utvidet funksjon ved at det også diskuterer de budsjettforslag som fremmes av BIBSYS styre med sikte på behandling i universitetenes styringsorganer.

c) Forhandlingsutvalget har ingen offisiell status. Det er å anse som et kontaktorgan mellom ledelsen ved universitetene for å få samordnet behandlingen av BIBSYS-budsjettene i de respektive styrer. Forhandlingsutvalget er med andre ord å betrakte som et rent administrativt saksforberedende organ.”

Selv om forhandlingsutvalget ikke hadde noen offisiell status, virket det i perioden frem til ny BIBSYS avtale i 1991 som et slags overstyre der det ble fattet vedtak vedrørende budsjett og prinsipielt viktige saker for BIBSYS. Konsekvensen var at en kunne risikere å måtte behandle budsjettet flere ganger hvis forhandlingsutvalget forkastet styrets første vedtak. Etter 1991 fortsatte forhandlingsutvalget sin virksomhet, men da konsentrert om arbeidet med å utrede organisering av BIBSYS og til sist forhandle frem avtalene fra 1997 og 1999.

1. august 1988 gav de daværende BIBSYS-medlemmene sin tilslutning til at Høgskolesenteret i Rogaland, BI, Norges veterinærhøgskole og Norges landbrukshøgskole kunne ta i bruk BIBSYS. Av disse var det bare NVH og NLH som tok imot tilbudet om å bli *assosierte* medlemmer. Begrepet *assosiert* mistet fort sin praktiske betydning.

1991-1998 Økende antall medlemmer, eksternt oppnevnt styre

21. mai 1991 ble det undertegnet en protokoll mellom (arbeidstaker)organisasjonene og Universitetet i Trondheim om styresammensetning og rådssammensetning i BIBSYS. Samarbeidsavtalen fra 1987 bestod for øvrig uendret.

Styret hadde 7 medlemmer (formann oppnevnt av Riksbibliotekaren):

- 4 medlemmer oppnevnt av Universitetsrådet blant medlemsinstitusjonene
- 1 medlem oppnevnt av Kulturdepartementet for nasjonalbibliotekfunksjonene
- 1 medlem oppnevnt av Riksbibliotekaren
- 1 medlem med personlig vararepresentant oppnevnt av organisasjonene
- 1 observatør oppnevnt av Det norske høgskolerådet (fra mai 1995)
- 1 observatør fra Nasjonalbiblioteket (fra oktober 1998)

Organisasjonsrepresentanten representerte fortsatt de bibliotekansatte. Det er verdt å merke seg at den representant Kulturdepartementet oppnevnte ”for nasjonalbibliotekfunksjonene” ikke kom fra Nasjonalbiblioteket. Styret (med unntak av organisasjonsrepresentanten) hadde ikke vararepresentanter, og avtalen fastsatte ikke funksjonstid.

Fra mai 1995 fikk styret en observatør oppnevnt av Det norske høgskolerådet.

I løpet av årene var en rekke institusjoner, bl.a. distriktshøgskoler blitt med i BIBSYS. I forbindelse med opprettelsen av de nye statlige høgskolene skrev Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet i et brev datert 13. mai 1994:

”... Departementet har nå lagt forholdene til rette for at flere læresteder skal kunne knytte seg til BIBSYS. Departementet finner det derfor naturlig at høgskolene knytter seg til dette systemet...”.

Etter hvert har da også alle de statlige høyskolene blitt medlemmer av BIBSYS.

Styret hadde nå fått en handlingsdyktig størrelse. Samarbeidsavtalen var imidlertid fortsatt den gamle fra 1987. I løpet av årene hadde en gradvis fått endret ressurstilgangen slik at institusjonene bare gav midler til BIBSYS slik at de lokale gruppene ble lagt ned. Fortsatt hadde en imidlertid problemer med mange engasjementer og personale ansatt både på NTNU, RBT og SINTEF.

I årene frem til 1997 ble det derfor utredet forskjellige nye alternative organisasjonsformer: stiftelse, statsforetak, statlig fellstiltak, "forening" og aksjeselskap. Det foreligger mer eller mindre ferdige utkast til statutter for disse organisasjonsformene (for eksempel "Vedtekter for BIBSYS AS" Utkast vedtatt av BIBSYS forhandlingsutvalg 8. februar 1996, med endringer i § 3 anbefalt av BIBSYS styre 8. mars 1996). Nåværende "Avtale om bruk, drift og utvikling av FS" (dvs. avtalen for Felles studentregister FS) ligner for øvrig svært mye på en annen modell som ble diskutert, en "forening" med årsmøte og styre.

Både fordi departementet endret synspunkter underveis og på grunn av usikkerhet om den fremtidige organiseringen av de nasjonale bibliotekfunksjonene kom det ikke noe konkret ut av dette.

I 1997 var problemene blitt akutte, over 50 % av stillingene hadde vært besatt i mindre enn 2 år, var under utlysning eller ubesatt. Forhandlingsutvalget og NTNU ønsket primært at BIBSYS skulle organiseres som en nasjonal fellesoppgave etter § 18 i Lov om universiteter og høyskoler (Lov 12. mai 1995 nr. 22):

§ 18 Driftsansvar for nasjonale fellesoppgaver

Departementet kan i samråd med institusjonen legge driften av en nasjonal fellesoppgave til en bestemt institusjon, uten at institusjonens egne styringsorgan har ansvaret for den faglige virksomheten. (1)

Kommentarer til § 18

(1) Tilføyd i proposisjonen. Bestemmelsen tar sikte på situasjoner hvor det anses som praktisk at en institusjon påtar seg driftsansvar, sekretariatfunksjon o.l. for nasjonale fellesoppgaver, for eksempel når det gjelder tekniske funksjoner ved studentopptak, fellesorganer for koordinering av fjernundervisning, internasjonalt samarbeid eller lignende. Selve styringsansvaret for denne virksomheten vil da ikke ligge til vedkommende institusjon, men til departementet eller til det styre eller lignende det måtte oppnevne. Dette er et oppdrag som institusjonen i tilfelle påtar seg som en ren tjensteyting, uten at ens egne styringsorganer får noe faglig ansvar for virksomheten. (Jf. Ot.prp. nr. 85, s.52.)

(Kommentaren er tatt fra:

Lov om universiteter og høyskoler. Lov 12. mai 1995 nr. 22.

Med kommentar / Jan Fridtjof Bernt. Bergen, Alma Mater: 1996.)

Da formell organisering etter § 18 ikke så ut til å kunne skje, ble det utarbeidet en avtale mellom partene som i praksis gjorde BIBSYS til en "§ 18-lignende organisasjon".

8. september 1997 ble det inngått en ”Avtale om bruk, drift og utvikling av BIBSYS” mellom partene i samarbeidsavtalen av 18. mars 1987.

Styret fikk følgende sammensetning, medlemmene og formannen skulle nå oppnevnes av departementet:

- 3 medlemmer fra universitetene og de vitenskapelige høyskolene
- 1 medlem fra de statlige høyskolene
- 1 medlem fra RBT – Riksbibliotekstjenesten
- 1 medlem fra Nasjonalbiblioteket
- 1 medlem etter valg av og blant BIBSYS ansatte
- 1 observatør fra arbeidstakerorganisasjonene

Det er her verdt å merke seg at Nasjonalbiblioteket nå hadde fått en representant i styret, men fortsatt ikke var en av avtalepartene. Dette ble påpekt av styret da de behandlet avtalen i møte 19.9.1997 og en ba om at NB måtte bli avtalepart.

I styret hadde nå de ansatte i BIBSYS fått en representant. Det hadde i de foregående år vært drøftet om BIBSYS skulle bli et aksjeselskap, og i den forbindelse ville de ansatte automatisk ha fått plass i styret. Da avtalen ble inngått i 1997 fant en at det ville være urimelig å ikke gi de ansatte en plass i styret siden dette lenge hadde vært forventet i samband med en aksjeselskapsløsning.

6. februar 1998 var avtalen undertegnet og NTNU ba departementet om å oppnevne representanter. 16. februar ba imidlertid Kulturdepartementet om at Nasjonalbiblioteket og Statens bibliotektilsyn måtte bli avtaleparter. Dette sammen med styrets kommentar fra 19.9.1997 medførte at departementet (KUF) i brev datert 6.2.1998 ba avtalepartene vurdere en endret styresammensetning:

- 3 medlemmer fra universitetene og de vitenskapelige høyskolene
- 1 medlem fra de statlige høyskolene
- 2 medlemmer etter forslag fra Kulturdepartementet
- 1 medlem etter valg av og blant BIBSYS ansatte
- 2 medlemmer oppnevnt av Kirke, utdannings- og forskningsdepartementet.

Nytt styre ble derfor ikke oppnevnt i samsvar med 1997-avtalen og styret som var oppnevnt med basis i 1991-avtalen fortsatte.

26. oktober 1998 vedtok styret (S-98/36 a)):

”Nasjonalbiblioteket gis anledning til å stille med en observatør på BIBSYS styremøter inntil ny organisasjonsform for BIBSYS trer i kraft”

1999- Gjeldende BIBSYS avtale. BIBSYS som enhet under NTNU

27. september 1999 ble en ny revidert avtale som var utarbeidet av partene undertegnet. Avtalen gav da en styresammensetning som gitt ovenfor, samt at Nasjonalbiblioteket nå var part i avtalen.

Tre av institusjonene, UiO, UiTø og NB hadde imidlertid vesentlige kommentarer til avtalen og undertegnet bare fordi det i avtalen eksplisitt var anført:

” Denne avtalen er midlertidig i påvente av et endelig vedtak om organisasjonsform.”

Det nye styret ble oppnevnt 1.3.2000 og hadde sitt første møte 05.05.2000. Styret har nå fått forlenget sin funksjonstid for 2. gang i påvente av en endelig avtale.

I samsvar med BIBSYS-avtalen er BIBSYS nå en enhet under NTNU. Dette er nærmere drøftet nedenfor.

BIBSYS formål

BIBSYS nåværende formål er gitt i avtalen fra 1999 (og var identisk formulert i avtalen fra 1997), pkt 3:

” BIBSYS formål er å stille til rådighet og utvikle kostnadseffektive informasjonstjenester og informasjonsdatabaser for deltakerne, å anskaffe, utvikle og drive Edb-baserte fellessystemer for å ivareta driftsoppgaver knyttet til registrering, gjenfinning, utlån og fjernlån i deltakernes bibliotek.”

Den praktiske tolkning av formålet er gitt i strategidokumentene fra 1998 (vedlegg A) og 2003 (vedlegg B).

Avtale mellom NTNU og BIBSYS

BIBSYS avtalen (1999) forutsatte at det:

”inngås en særskilt avtale mellom BIBSYS styre og NTNU for å regulere forholdet mellom BIBSYS og NTNU”.

Videre fastla avtalen:

”BIBSYS skal organiseres som en egen enhet knyttet til NTNU som skal ha det administrative ansvaret for BIBSYS. BIBSYS skal ha et eget styre og ikke være underlagt NTNUs styringsordninger i faglige spørsmål.”

Avtalen mellom BIBSYS og NTNU trådte i kraft 01.07.2000. Fra samme tidspunkt fikk alle BIBSYS ansatte NTNU som arbeidsgiver.

NTNU yter tjenester til BIBSYS hovedsakelig innen tre områder:

- Personale (tilsettingssaker, drøfting og forhandlinger, personalrådgivning)
- Økonomi (lønn, fakturabehandling, utbetalinger, fakturering, regnskap)
- Innkjøp (bruk av NTNUs innkjøpsavtaler, bistand og rådgivning i forbindelse med større innkjøp (EØS))

For disse tjenestene betaler BIBSYS en årlig avgift til NTNU på 8 % av BIBSYS samlede lønnsbudsjett. Teletjenester og husleie dekkes separat.

Videre viser avtalen til samarbeidsavtalens pkt 6.1 og 6.2 der det fastlegges:

- Styret innstiller ved tilsetting av daglig leder
- Daglig leder innstiller ved tilsetting i stillinger ved BIBSYS

Nasjonalbiblioteket i BIBSYS

28. juni 1989 sendte Kultur og vitskapsdepartementet brev til BIBSYS der en i samband med opprettelsen av Nasjonalbibliotekavdelinga i Rana bl.a. skrev:

- *”... be(r) om at dette nye biblioteket får plass i BIBSYS-samarbeidet på line med universitetsbiblioteka.”*
- *”Frå 1. oktober d.å. er aktuelt å ta til med å leggja eldre kortkatalogar inn i BIBSYS”*
- *”Vidare skal ein depotfunksjon byggjast opp ...Materiale for fjernlån bør og registrerast i BIBSYS”*
- *”Registreringa av pliktavleverte dokument i Rana bør gjerast i BIBSYS. ...Følgjeleg vil BIBSYS måtta tilpassast dette føremålet”*

I tillegg til dette ble det fremsatt ønske om opplæring i bruk av BIBSYS, alt fra august/september 1989. Opplæring skjedde på et senere tidspunkt.

NB bruker nå BIBSYS som sin katalog for de materialtyper som registres der. BIBSYS er et viktig instrument i pliktavleringsarbeidet og brukes ikke bare av NB, men også de andre pliktavleveringsbibliotekene. BIBSYS har utviklet egen programvare for å ta hånd om depotbibliotekets bruk av automatlager.

BIBSYS eksporterer data til Samkatalogene. Data til nasjonalbibliografien blir først registrert i BIBSYS, men siden eksportert.

BIBSYS råd

BIBSYS råd ble opprettet 21.5.1991 ved overgangen fra stort til lite styre. Rådet fikk følgende sammensetning:

- Lederne fra medlemsbibliotekene
- 3 representanter oppnevnt av (arbeidstaker)organisasjonene
- 1 representant oppnevnt av Riksbibliotekaren
- 1 representant oppnevnt av Statens bibliotektilsyn

Det ble fastslått:

”Rådet skal være kontaktorgan mellom styre og bibliotekmiljø og skal dermed fungere som brukermiljøenes kanal til styret”

I gjeldende BIBSYS avtale (1999) sies følgende om rådet:

”Rådet skal være et kontaktorgan mellom styret og bibliotekmiljøet og skal dermed fungere som brukermiljøenes kanal til styret.

BIBSYS råd oppnevnes for en periode på 3 år og har følgende medlemmer:

- 1 medlem fra hver av medlemsinstitusjonene
- 1 medlem oppnevnt av Riksbibliotektjenesten
- 1 medlem oppnevnt av Statens bibliotektilsyn
- 3 medlemmer oppnevnt av tjenestemannsorganisasjonene.

BIBSYS ordinære rådsmøte skal avholdes før utløpet av mai måned. Dersom en tredjedel av medlemmene krever det eller det av andre grunner anses som påkrevet, skal lederen i rådet innkalle til ekstraordinært rådsmøte. Såvel ordinært som ekstraordinært rådsmøte innkalles med minst 14 dagers varsel.

Beslutninger fattes med vanlig flertall.

Rådet velger leder og nestleder etter forslag fra RBT-Riksbibliotektjenesten.

Det ordinære rådsmøte skal behandle følgende saker:

- styrets årsberetning
- overordnede retningslinjer
- langtidsplaner

Forøvrig kan de saker som styret bestemmer eller en medlemsinstitusjon har meldt skriftlig til rådets leder senest 3 uker før møtet, behandles på rådsmøtet.”

Under forarbeidet til siste avtale ble det drøftet om en burde ha et mindre råd, for eksempel ved at den store gruppen mindre institusjoner valgte noen få representanter. Forhandlingsutvalget vedtok likevel å fortsette med et stort råd slik at alle institusjoner hadde et forum der de kunne gi uttrykk for sine synspunkter. Uansett har det hele tiden vært grunnleggende for ordningen at rådet kun skulle være rådgivende.

Selv om avtalen ikke er endret, har det skjedd noen endringer i praksis. ABM-utvikling har nå plass i rådet i stedet for Riksbibliotek tjenesten og Statens bibliotektilsyn. Ordningen med Riksbibliotek tjenesten som ”valgkomité” har opphørt å fungere.

BIBSYS økonomi og fordeling av kostnader

BIBSYS økonomi har helt siden starten i 1972 hovedsakelig vært basert på en modell om fordeling av kostnadene. De samarbeidende bibliotekene hadde i utgangspunktet ikke muligheter til å bevilge lønnsmidler, derfor avga man i stedet personale til å arbeide på BIBSYS. I tillegg bevilget man driftsmidler (som bl.a. gikk til kjøp av datakraft på RUNIT, en hadde ikke eget dataanlegg) og midler til investeringer.

Budsjett 1977-1982 for Bibliotekautomatiseringen ved UNIT viser tydelig dette prinsippet hvor Fellesbiblioteket (DKNVSB/NLHTB), NTHB og RUNIT hver bidro.

Utover bibliotekenes bidrag kom det også midler fra Riksbibliotek tjenesten, for eksempel 100.000 til leie av konsulenter i 1982.

I 1981 var planleggingen i gang for UiBergen sin deltakelse i BIBSYS, også bibliotek utenfor Trondheim skulle yte ressurser i form av personale. Dermed ble det en prosjektgruppe i Bergen (3 årsverk).

I følge BIBSYS avtalen av 21.2.1984 var ytelsen fordelt som følger:

- Universitetet i Trondheim, NTHB, 3 årsverk
- Universitetet i Trondheim, Fellesbiblioteket, 3 årsverk
- Universitetet i Bergen, 3 årsverk
- Universitetet i Tromsø, 1 årsverk

Utgifter til kontorhold ble dekket av den institusjon som avga personene. Øvrige driftsutgifter ble fordelt som årsverkene.

Avtalen av 18.3.1989 anga følgende fordeling av kostnadene (% -satsen angir fordeling av kostnader til drift av datautstyr og utbygging av dette.) Initialkostnadene ved utstyret var dekket av RBT):

- Universitetet i Trondheim, NTH, 3 årsverk (18 %)
- Universitetet i Trondheim, Vitenskapsmuseet, 3 årsverk (15 %)
- Universitetet i Trondheim, DMF, 0 årsverk (1,7 %)
- Universitetet i Bergen, 3 årsverk (20 %)
- Universitetet i Tromsø, 1 årsverk (10 %)
- Universitetet i Oslo, 5 årsverk (32 %)
- Norges handelshøyskole, ½ årsverk (3,3 %)

Prinsippene for denne fordelingen ble videreført da NLH, NVH og NBR ble tatt inn i BIBSYS.

I 1996 var derfor status for fordelingen av kostnader følgende:

BIBSYS fordelingsnøkkel (status pr 1996)

- a) Partene i BIBSYS har fått fastlagt sine prosentsatser i samarbeidsavtalen¹ (gjelder NTUB, RiT, UBT, UBO, NHHB, UBTØ). Disse satsene brukes for å fordele utgifter til annuum og store nyinnkjøp. NBR har ved vedtak i forhandlingsutvalget fått satt sin prosentsats lik den for UBB.
- b) I tillegg er partene i pkt. a) pliktig å levere arbeidskraft, et visst antall årsverk, i samsvar med avtalen. NBR skal i samsvar med vedtak i forhandlingsutvalget bidra med 3 årsverk, det samme som UBB.
- c) For noen nye parter i BIBSYS (NLHB, NVHB og BI) er prosentsatsen for annuum og store nyinnkjøp fastlagt ved vedtak i forhandlingsutvalget². For BI er det senere vedtatt (sak S-93/20) at kostnadene skal beregnes iflg. pkt. e).
- d) Partene nevnt i pkt. c) skal i tillegg dekke en viss prosentsats av midlene til et årsverk. Dette årsverket beregnes som lønn til en underdirektør i staten, pluss sosiale utgifter 17,5 % pluss overhead 50.000, dvs. et beregningsgrunnlag på kr. 425.000 (for 1996). Beregningsgrunnlaget har vært justert jevnlig i forbindelse med budsjettbehandlingen.
- e) For parter som er blitt med i BIBSYS på et senere tidspunkt har forhandlingsutvalget bestemt at prosentsatsen for annuum og store nyinnkjøp skal fastlegges med basis i antall årsverk ved biblioteket³.
- f) I tillegg skal bibliotekene nevnt under pkt. e) betale en andel av et årsverk. Beregningsgrunnlaget er det samme som i pkt. d), mens prosentsatsene er 10 ganger satsen beregnet etter pkt. e).
- g) Prosentsatsene nevnt under pkt. a), c) og e) ovenfor normaliseres til 100 %.
- h) Styret har vedtatt at prosentsatsene reguleres når institusjonene fusjonerer, (sak S-93/20). Økning i årsverk forøvrig gir ikke grunnlag for regulering. Det har her vært forutsatt at slik regulering skal skje samtidig for alle deltakere.

Som det fremgår av listen ovenfor var situasjon i 1996 preget av et lappverk av løsninger. Det var påkrevd med en endring i regelverket slik at det ble enklere å håndtere fordelingsnøkklene.

Mange forskjellige fordelingsnøkler ble utredet i 1996.

¹ Avtale mellom universitetene, Norges handelshøgskole og Riksbibliotekstjenesten om drift og utvikling av det automatiserte biblioteksystemet BIBSYS. (1987-03-18).

² Medlemskap i BIBSYS for høgskolesenteret i Rogaland, BI, Norges Veterinærhøgskole og Norges landbrukshøgskole. (Brev fra Forhandlingsutvalget datert 1988-08-01).

³ BIBSYS notat nr. 351 A, datert 1989-10-11, vedtatt i forhandlingsutvalget 1989-10-18.

På grunnlag av opprinnelig versjon av notatet fra 1996 vedtok forhandlingsutvalget følgende (møte 1996-02-28):

"Forhandlingsutvalget ber om at en fordelingsnøkkel basert på institusjonens totalbudsjett utredes nærmere og legges frem for BIBSYS styre. Utredningen skal særskilt se på hvordan fordelingsnøkkelene skal fastlegges for de institusjoner der totalbudsjettet ikke er noe godt utgangspunkt. For de statlige høyskolene skal husleie betalt til Statsbygg trekkes fra totalbudsjettet før det brukes som beregningsgrunnlag".

Saken ble deretter behandlet flere ganger i styre og råd før overordnede regler ble tatt inn i BIBSYS-avtalen (av 1997).

I praksis ble ny fordelingsnøkkel vedtatt innført fra 1998 (styrevedtak 1996-12-09, S-96/43):

"Fordelingsnøkkelene for BIBSYS budsjett baseres på institusjonenes totalbudsjett med nødvendige korreksjoner. I de tilfeller dette ikke er et egnet grunnlag baseres nøkkelen på antall årsverk på biblioteket. Nasjonalbibliotekets andel fastsettes etter forhandlinger. Det utarbeides en overgangsordning fra dagens fordelingsnøkkel til den nye slik at institusjonene ikke får en urimelig kostnadsøkning over kort tid. Ny fordelingsnøkkel tas i bruk fra 1998-01-01 med en 3-årig overgangsperiode..."

Det er viktig å merke seg at ny nøkkel ble overført med en 3-årig overgangsperiode slik at institusjonene skulle få anledning til å tilpasse seg den nye økonomien.

I "Avtale om bruk, drift og utvikling av BIBSYS (1999)" er det bestemt:

"Medlemsinstitusjonene i BIBSYS skal dekke alle utgiftene i henhold til bestemmelsene i det følgende.

Styret fastsetter startavgift og gir nærmere bestemmelser om avgift for import av data og for andre tjenester.

Medlemsinstitusjonene betaler deretter et årlig bidrag til NTNU i samsvar med det budsjett styret fastsetter for hvert virksomhetsår. Budsjettet skal omfatte alle inntekter og utgifter for BIBSYS. Den enkelte medlemsinstitusjons bidrag til drift og videreutvikling av BIBSYS fastsettes etter en fordelingsnøkkel som styret fastsetter. Styret kan fastsette et minimumsbidrag.

Fordelingsnøkkelene for beregning av den enkelte medlemsinstitusjons bidrag skal normalt være basert på institusjonens totalbudsjett med nødvendige korreksjoner. I de tilfeller der dette ikke er et egnet grunnlag, fastsetter styret beregningsgrunnlaget. Nasjonalbibliotekets andel fastsettes etter forhandlinger. Bidrag fra RBT-Riksbibliotek tjenesten blir fastsatt i forbindelse med behandlingen av budsjettforslaget til RBT-Riksbibliotek tjenesten.

Bidragene skal innbetales forskuddsvis til NTNU innen 1. april hvert år.

Den enkelte medlemsinstitusjon dekker selv sine utgifter til datakommunikasjon og utgifter til anskaffelse og drift av institusjons-internt utstyr dersom ikke annet er bestemt i særskilt avtale mellom den enkelte institusjon og BIBSYS styre”.

Videre ble det etter hvert fastlagt ytterligere detaljer:

- Korreksjonene i totalbudsjettet består i at en gjør fradrag for all husleie som betales (post 11.9.4 for statsinstitusjoner) og for tilskudd til drift av sykehus (post 61 for statsinstitusjoner).
- For institusjoner som ikke er undervisningsinstitusjoner (for eksempel forskningsinstitutt) er en nøkkel basert på totalbudsjett ikke et egnet grunnlag. For disse institusjonene brukes antall årsverk på biblioteket som beregningsgrunnlag.
- For institusjoner som har flere bibliotekenheter, men hvor ikke alle bruker BIBSYS, brukes antall årsverk på disse enhetene som beregningsgrunnlag.
- Tidligere praksis med at NVH og NLH betalte etter årsverk på biblioteket (og ikke totalbudsjett) ble opprettholdt.

Nåværende fordelingsnøkkel for årsavgiften

Styret har i møte 1999-10-25 (S-99/49) vedtatt følgende detaljer vedr. fordelingsnøkkelen:

- *”... En institusjon hvor beregningsgrunnlaget er endret vesentlig, skal meddele dette skriftlig til BIBSYS, senest 15. juni. Endringen i grunnlaget får virkning fra påfølgende år, eller fra et tidligere tidspunkt om styret bestemmer dette. Daglig leder gis fullmakt til å fastsette endringsdato hvis endring i årlig avgift er mindre enn kr. 100.000,-.*
- *Hvis et bibliotek blir større ved at biblioteket fusjonerer med et annet bibliotek eller hvis andre bibliotek innen samme institusjon tar i bruk BIBSYS, beregnes avgiften på nytt.”*

Styret har i møte 2000-06-08 (S-2000/19) vedtatt:

- *”For institusjoner hvor fordelingsnøkkelen beregnes med grunnlag i korrigert totalbudsjett fastsettes en maksimalgrense for beregningsgrunnlaget på 20 mill. pr. årsverk ved biblioteket. Ordningen gjøres gjeldende fra år 2000.”*

Styret har i møte 2002-01-30 (S-2002/05) vedtatt:

- *”Dagens fordelingsnøkkel endres ikke. Det innhentes nytt beregningsgrunnlag våren 2002 som brukes for 2003. På bakgrunn av innføring av nytt finansieringssystem for universiteter og høyskoler vurderes å innhente nytt beregningsgrunnlag også for 2004. Styret ønsker senere å følge opp eventuelle endringer i BIBSYS strategi mht innvirkning på fordelingsnøkkel og prissetting.”*

Med utgangspunkt i dette vedtaket innhentet BIBSYS nytt beregningsgrunnlag i 2002. Dette ble brukt for fordelingsnøkkelen for 2003 i Budsjett 2003. Nøkkelen medførte større endringer i fordelingen mellom bibliotekene. Styret vedtok derfor 2003-01-29 (S-2003/05) at fordelingen av kostnadene var midlertidig.

Til neste styremøte (2003-03-11) var det innhentet beregningsgrunnlag for 2003, og dette grunnlaget ble brukt for fordelingen av revidert budsjett 2003. Nøkkelen medførte også her større endringer i fordelingen mellom bibliotekene. Saken ble deretter ytterligere utredet til styremøtet 2003-06-05 og det ble da fattet følgende vedtak (S-2003/25):

”For universitetene, de vitenskapelige høyskolene og høyskolene brukes statstilskuddet som grunnlag for beregning av fordelingsnøkkelen. For universitetene multipliseres grunnlaget med en faktor på 1,25 for å gi sammenlignbare grunnlag. For de øvrige institusjonene beholdes dagens grunnlag; totalbudsjett for undervisnings- institusjonene og antall årsverk på bibliotekene for resten. Den nye fordelingsnøkkelen søkes innført slik at ingen institusjoner får en endring større enn +/- 10 % i forhold til tidligere fordelingsnøkkel. Ny nøkkel tas i bruk for 2003 og med grunnlagsdata innhentet i 2003.

Styreleder og direktør gis fullmakt til å gjøre mindre justeringer i fordelingsnøkkelen for å oppnå det totalt sett beste resultatet.

Til neste styremøte bes direktøren utrede endret grunnlag for beregning av fordelingsnøkkel for de øvrige institusjonene, med tanke på iverksettelse fra 2004. Når statstilskuddet for institusjonene foreligger i 2004 bes direktøren vurdere om faktoren for universitetsbibliotekene (1,25) bør endres siden alle høyskolene da har fått pensjonsdelen inkludert i sine statstilskudd, og legge saken frem for styret.”

Hovedregelen for fordeling var dermed endret fra totalbudsjett m/korreksjoner til statstilskudd. Også denne gang ble det tatt inn en regel som begrenset den årlige økningen i for en institusjon i samband med overgang til en ny nøkkel. Spesialordningen for NLH og NVH ble fjernet slik at disse nå betaler etter statstilskudd (men fanges opp av maks +10 % pr år regelen da økningen er stor over en rekke år).

Til styremøtet 2003-10-01 var saken ytterligere utredet, men styret ønsket da ikke å gjøre endringer i selve nøkkelen, men vedtok bare mht beregningsgrunnlaget (S-2003/37):

”Direktøren bes vurdere fordelingsnøkkelen på nytt i 2004 slik det er redegjort for i saksfremlegget.”

På styremøtet 2004-03-24 ble det foretatt mindre endringer i noen parametere i fordelingsnøkkelen (S-2004/04), slik at en nå har en fordeling av årlig avgift i BIBSYS som fungerer som følger:

- Universitetene, (statlige) vitenskapelige høyskoler og (statlige) høyskoler har statstilskuddet i det året avgiften gjelder for som grunnlag. Universitetenes grunnlag multipliseres med 1,25.
- UNIS (Universitetsstudiene på Svalbard) er gruppert sammen med de andre bibliotekene og får beregningsgrunnlag som før (totalbudsjett)

- Andre undervisningsinstitusjoner har fortsatt totalbudsjett som grunnlag. For å gjøre totalbudsjett sammenlignbart med statstilskudd, er totalbudsjett multiplisert med en faktor på 1,19. Bibliotek som beregnes etter denne regel skal betale etter et grunnlag på maks 25 mill totalbudsjett pr årsverk på biblioteket.
- Gjenværende institusjoner har fortsatt årsverk på biblioteket som grunnlag. Det er en kopling mellom årsverk og statstilskuddet. Denne er satt til 23,3 mill/årsverk. Under gammel nøkkel var koplingen mellom årsverk og totalbudsjett og var da 14,5 mill/årsverk.
- På grunnlag av det som er nevnt ovenfor beregnes foreløpig avgift. For de institusjoner som får endringer ut over +/- 10 % i forhold til forrige år fastsettes deretter manuelt en avgift som ligger innenfor denne rammen. Det beløp som ligger utenfor +/- 10 % fordeles da på de resterende bibliotek (unntatt de som har fått fastlagt avgift manuelt).

Grensen på +/- 10 % er bare brukt i de tilfeller det er endringen av nøkkelen som gir avviket. Det er derfor institusjoner som får større avvik enn dette, for eksempel hvis institusjonene reelt sett har endret størrelse fra året før, eller at de bare brukte BIBSYS deler av forrige år.

Innføring av grensen på +/- 10 % kan kun gjøres manuelt. Metoden som er valgt medfører også at det har betydning i hvilken rekkefølge fastbeløpet fastlegges – men forskjellene ikke blir store.

Gjeldende fordelingsnøkkel medfører:

- 3 forskjellige sett med grunndata som må innhentes hvert år
- Settene med grunndata må koples med en faktor, dvs. det blir 2 faktorer
- Ett av grunnlagsdataene må korrigeres med en faktor (1,25)
- Tidligere maksimumsbegrensning på beregningsmåten ved totalbudsjett er opprettholdt
- Grensen i endring på +/- 10 % må vurderes manuelt for hver enkelt av de nesten 100 institusjonene. Rekkefølgen av hvilke institusjoner som får fastsatt fastbeløp gir (små) utslag.

Separat finansierte tjenester

Styret har fra 2004 skilt ut en del tjenester som har finansiering separat fra biblioteksystemet som fortsatt finansieres gjennom årlig avgift slik det er gitt ovenfor.

Fordelingsnøkkel for separat finansierte tjenester

SilverPlatter (S-2003/35):

”... Styret slutter seg også til en prismodell som er basert på institusjonstype. Direktøren gis fullmakt til å endre avgiftssatsene slik at budsjettet går i balanse.”

ForskDok (S-2003/36):

”Styret fastlegger følgende prismodell for finansieringen av ForskDok: Institusjonenes undervisnings-, forsknings- og formidlingsstillinger (årsverk) legges til grunn for fordelingen. Grunnlagsdata hentes så langt som råd fra DBH-basen. I de tilfelle hvor dette grunnlagstallet ikke beskriver institusjonen godt nok, gis direktøren fullmakt til å fastlegge avgift, men slik at en har en minimumsavgift på kr. 5.000 pr. år. Videre gis direktøren fullmakt til å... fastlegge endringer i avgiftssatsene for å sikre et balansert budsjett for ForskDok...”

Bildebasen har bare en bruker våren 2004 og direktøren har fullmakt til å fastsette prisen.

Kurs: direktøren har fullmakt til å fastsette pris (som tidligere).

Driftsoppdrag (S-2003/14):

”... Det innføres gebyr på import og konvertering av data fra 2003-03-11, dersom ikke annet er avtalt tidligere. Gebyret settes til:

- Kr 7.500 ved import når data leveres i samsvar med retningslinjene
- Kr 0 ved konvertering som bestilles via webskjema

For import eller konvertering utover dette gis direktøren fullmakt til å fastlegge gebyr”

Som en basisbevilgning til drift av tjenester er det videre bestemt at inntektene i oppstartåret for nye bibliotek (den årlige avgiften) skal gå øremerkes driftsoppdrag.

Finansieringen av separat finansierte tjenester baserer seg fremdeles til en viss grad på bruk av en fordelingsnøkkel, men det er her større grad av muligheter til individuell prisfastsetting.

Overordnede planer og strategier

I tillegg til overordnede rammer lagt i de årlige budsjettdokumentene har det de senere år vært utarbeidet to større dokumenter med fokus på overordnede planer og strategier:

- ***"BIBSYS gjør kunnskap tilgjengelig. Utfordringer ved årtusenskiftet."***
Dette dokumentet ble utarbeidet i 1998 og vedtatt av styret etter behandling i rådet og høring på bibliotekene. Dokumentet finnes som vedlegg A.
- ***"BIBSYS strategi"***
Dette er gjeldende strategidokument for BIBSYS og ble vedtatt av styret 2003-01-29 (S-2003/06). Strategien brukes som utgangspunkt for budsjetter og virksomhetsplaner. Dokumentet finnes som vedlegg B.

Det har også gjennom årene vært utarbeidet større faglige rapporter, i de senere år er følgende viktige:

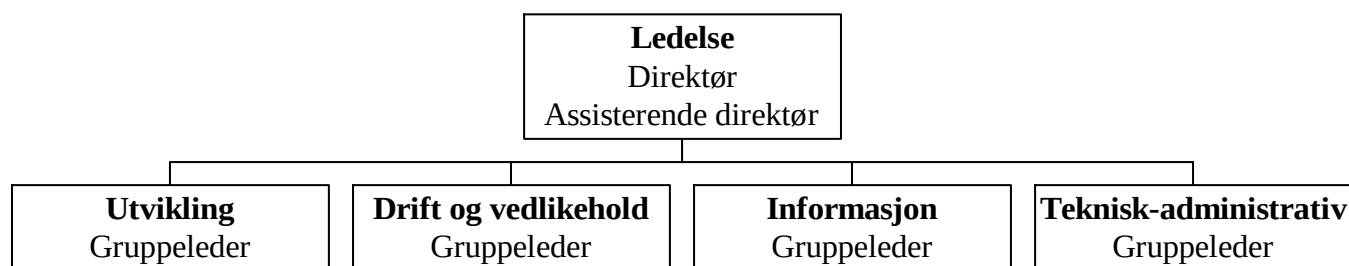
- ***"ELF: Elektronisk fagbibliotek. Sluttrapport for forprosjektet."*** (2001)
av Ole Husby, Rune Brandshaug, Arnt Dragsten og Hege Johannesen.
Se: http://www.bibsys.no/ELF/ss2001_25_ELF_sluttrapport.pdf
og http://www.bibsys.no/ELF/ss2001_25_ELF_vedlegg.pdf
- ***"Arkitektur for digitale bibliotek"*** (2000) av Trond Aalberg og Knut Hegna
Se: <http://www.bibsys.no/BDB/arkitektur/ArkDigBib.pdf>
og <http://www.bibsys.no/BDB/arkitektur/erratum.pdf>

Intern organisering av BIBSYS

Intern organisering av BIBSYS har endret seg gjennom årene. Den første tiden var strukturen forholdsvis flat, med prosjektlederen (som daglig leder hadde som tittel helt frem til for få år siden) som eneste i formell lederposisjon. Etter hvert ble det behov for mer hierarkisk struktur etter hvert som antall ansatte økte.

Dagens organisasjon ble iverksatt 2003-01-01, organisasjonskartet er gitt nedenfor:

Vedlegg 3: Ny organisering

Ledelse

Direktøren er ansvarlig leder overfor NTNU og styret i samsvar med BIBSYS-avtalen, men kan i det daglige arbeidet fordele og delegere oppgaver til assisterende direktør.

BIBSYS har 4 grupper:

Drift- og vedlikeholdsgruppe

Ansvar for drift og vedlikehold av de tjenester BIBSYS tilbyr bibliotekene og sluttbrukerne. Arbeidsoppgavene omfatter programvedlikehold, drift av servere, drift av databaser, vedlikehold av data, import av data, drift og vedlikehold av utviklingsverktøy, drift av spesielle tjenester og drift av elektroniske tidsskrifter.

Informasjonsgruppe

Ansvar for all utadrettet virksomhet mot brukermiljøene. Arbeidsoppgavene omfatter brukerstøtte via telefon og e-post med veiledning i bruk av tjenestene, utarbeidelse og vedlikehold av brukerveiledninger, vedlikehold av nettsidene, kurs, kontakt og samarbeid med referansegruppene, administrasjon av vaktordninger, markedsføring, opptak av nye institusjoner, testing og kvalitetssikring samt deltagelse i utvikling av nye tjenester.

Teknisk-administrativ gruppe

Ansvar for drift av infrastruktur, stabsfunksjoner og innkjøp. Arbeidet består i drift av internt utstyr, drift av lokaler, generell teknisk bistand, drift av maskinhall og

maskinvare, drift og installasjon av systemprogramvare, overvåking av maskiner og nettverk. Videre skal gruppen foreta innkjøp og ha leverandørkontakt. Personalsaker, vedlikehold av intern personalhåndbok, administrasjon av møter, regnskap og budsjett er også arbeidsoppgaver til denne gruppen.

Utviklingsgruppe

Ansvar for gjennomføring av alle større utviklingsprosjekter. Arbeidsoppgaver vil være prosjektledelse, kravspesifikasjoner, programmering, testing, kontakt mot andre miljøer, drive innovasjonsarbeide, kompetanseoppbygging og -spredning, utarbeidelse av utviklingsplaner og rutiner.

Vedlegg

Vedlegg A. BIBSYS gjør kunnskap tilgjengelig. Utfordringer ved årtusensskiftet (1998)

Ordforklaringer

Autoritetsfil	Fil med standard skrivemåte i BIBSYS for hver enkelt forfatter og tittel.
BOB	BIBSYS digitalt bibliotek.
EDIFACT	En ISO-standard for å sende elektroniske meldinger.
ForskDok	BIBSYS-base for norske forskningsprosjekter og forskningsresultater.
Metadata	Beskrivelse av dokumenter med tanke på gjenfinning, f.eks. katalogisering.
ONE-2	Trinn 2 av OPAC Network in Europe. BIBSYS er partner. Hovedarbeidet for BIBSYS består i å utvikle og drive en Z39.50-server, og integrere Z39.50-søking i BIBSYS.
OPAC	Online publikumskatalog.
UNIVERSE	Et EU-prosjekt der BIBSYS er 'subcontractor' for Universitetsbiblioteket i Trondheim. BIBSYS innsats vil være å tilrettelegge BIBSYS Z39.50-server, muligens med en egen base 'NTUB'.
Z39.50	En ANSI/ISO-protokoll for å utveksle spørsmål og svar mellom databaser.

BIBSYS

BIBSYS er et samarbeidsprosjekt mellom mer enn 60 fag- og forskningsbibliotek.

I tett samarbeid med sine deltakerbibliotek gjør BIBSYS kunnskap tilgjengelig, gjennom sine bibliotek- og informasjonsdatabaser.

Innledning

BIBSYS ble startet for over 25 år siden som et prosjekt for å effektivisere fag- og forskningsbibliotekenes interne arbeidsrutiner. Etter hvert er vekten i økende grad lagt på å tilfredsstille sluttbrukernes krav. BIBSYS skal i dag først og fremst dekke behovene til ansatte og studenter i deltakerinstitusjonene, og allmennheten for øvrig. BIBSYS skal i tillegg være et uunnværlig redskap i driften av bibliotekene.

BIBSYS har over 60 deltakerinstitusjoner, og er landsdekkende. Nasjonalbiblioteket er deltaker i BIBSYS, som utfører tjenester blant annet i samband med pliktavleveringsloven og i utarbeidelsen av Norsk bokfortegnelse. I tillegg bruker Nasjonalbiblioteket de fleste av de andre tjenestene BIBSYS tilbyr.

I samarbeidsavtalen om BIBSYS er det i pkt. 3 fastslått at BIBSYS har følgende formål:

"Å stille til rådighet og utvikle kostnadseffektive informasjonstjenester og informasjonsdatabaser for deltakerne, å anskaffe, utvikle og drive EDB-baserte fellessystemer for å ivareta driftsoppgaver knyttet til registrering, gjenfinning, utlån og fjernlån i deltakernes bibliotek."

Tjenestene som er nevnt i formålsparagrafen kan tilbys også andre enn deltakerinstitusjonene hvis styret bestemmer dette. Mange av BIBSYS tjenester er derfor gjort allment tilgjengelig.

BIBSYS og hele bibliotekverdenen står overfor store utfordringer, blant annet ved at tilgjengelig materiale på internett stadig øker. Mye av det som finnes er av lav kvalitet, og det er stort behov for kvalitetskontroll. I tillegg blir stadig mer materiale av høy kvalitet lagt ut på nettet av kommersielle leverandører. Slikt materiale må gjøres tilgjengelig blant annet gjennom gode navigasjonsverktøy. BIBSYS skal i samarbeid med bibliotekene utvikle et digitalt bibliotek som inneholder både beskrivende data på høyt nivå (metadata), fulltekst, annet materiale i digitalisert form, og digitale læremidler.

Utfordringen i årene som kommer blir å ha et godt system som både tilfredsstiller sluttbrukernes krav, og som har et datagrunnlag som inkluderer selve dokumentene (fulltekst) og ikke bare beskrivelsen av dem (metadata), samtidig som bibliotekene har kostnadseffektive interne rutiner.

I tillegg vil BIBSYS Digitalt Bibliotek og BIBSYS FORSKDOK være to hovedsatsingsområder.

Disse utfordringene vil bli konkretisert og prioritert i arbeidsplanene, blant annet i forhold til de økonomiske rammene.

BIBSYS digitalt bibliotek (BDB)

Etter- og videreutdanningsreformen medfører blant annet at det blir flere eldre studenter og flere deltidsstudenter. Større geografisk avstand mellom student og institusjon stiller større krav til dokumentlevering, både i form av fulltekst og tradisjonelt fjernlån. Dette medfører behov for digitale bibliotek som inneholder både metadata, fulltekst, annet materiale i digitalisert form, og digitale læremidler. Også for samlinger av ikke-trykt (digitalisert) materiale vil det bli krav om enkel tilgang over nettet. Brukerne forventer enhetlig tilgang på alle slike tjenester gjennom ett biblioteksnett.

Digitale samlinger

BIBSYS vil gjennom BDB gjøre tilgjengelig samlinger der objektene er digitale og knyttet til et datanettverk. Innholdet i samlingen vil være digitale tidsskrift, andre fulltekstdokumenter, bilde- og kartdata, med mer. Samlingen vil bli bygget opp i nært samarbeid med bibliotekene. Kvaliteten vil bli sikret ved at bibliotekene selv har ansvar for innholdet i objektene de registrerer.

Selve lagringen av dokumentene vil kunne være hos dataprodusenten, for eksempel en kommersiell leverandør eller en institusjon, hos BIBSYS, eller andre.

BIBSYS vil gjøre samlingene tilgjengelige ved bruk av eksisterende teknologi, slik at operative tjenester raskt kan produseres.

Metadata

BIBSYS vil satse på å ha metadata av høy kvalitet, og vil tilby avansert søking i disse. Metadata vil, så langt som råd, bli samordnet på tvers av samlingstypene.

I registreringsbasene vil emneords- og klassifikasjonpraksis blir samordnet og kvalitetssikret. For emneord vil det spesielt bli satset på å bruke et mindre antall *felles* emneordssystemer (hvis mulig også for digitale samlinger). Dette vil BIBSYS gjøre i nært samarbeid med bibliotekene.

BIBSYS vil legge vekt på å gi brukerne best mulig gjenfinningsmuligheter basert på de metadata som finnes.

Forsknings-dokumentasjon

BIBSYS FORSKDOK, systemet for forskningsdokumentasjon, vil bli videreutviklet til et system av høy kvalitet, basert på nasjonale og internasjonale registreringsstandarder, og utviklet i samsvar med ønskene fra universitet, høyskoler og andre brukere.

BIBSYS vil fortsatt delta i internasjonale prosjekter innen forskningsdokumentasjon.

FORSKDOK vil bli gjort tilgjengelig også via utenlandske baser som tar sikte på å gi enhetlig tilgang til slik informasjon, for eksempel på europeisk basis.

Integrert system med enhetlig grensesnitt

Brukerne skal kunne hente ønsket informasjon fra ulike samlinger eller kilder via et enhetlig og effektivt grafisk grensesnitt, i første omgang World Wide Web.

Den enkelte bruker skal få informasjonen direkte til sin egen arbeidsplass, enkelt og rimelig og med et grensesnitt som gjør det mulig å integrere med andre verktøy.

Fremveksten av digitale bibliotek, koblet med rettighetshavernes krav, fremskynder behovet for betalingstjenester. BIBSYS vil legge til rette kostnadseffektive funksjoner for betalingsformidling og adgangskontroll for brukere og institusjoner. Alle BIBSYS egne tjenester og behov skal integreres så langt det er råd. Integrasjon mot andre tjenester vil også være viktig, og standarder som f.eks. Z39.50 og EDIFACT vil bli brukt til dette.

Kostnadseffektiv dokumentlevering

De økonomiske begrensningene som bibliotekene vil være underlagt i de kommende år, vil gjøre at bibliotekene etter hvert får to typer samlinger: dokumenter bibliotekene *må* ha (og hvor det fremgår av katalogen at biblioteket har oppbevaringsansvar), og dokumenter det er *praktisk* for bibliotekene å ha. Bibliotekene vil i økende grad ha behov for å se fjernlån og innkjøp under ett, og også ta hensyn til hva andre bibliotek har i sine samlinger.

BIBSYS vil sørge for at brukeren kan bestille selve dokumentet online fra BIBSYS deltakerbibliotek eller andre (kommersielle) leverandører. For å kunne gjennomføre dette, må BIBSYS opparbeide tilstrekkelig kjennskap til opphavsrettslige spørsmål. Dokumentlevering vil også kreve at BIBSYS tar i bruk kostnadseffektive betalingstjenester, og at brukeren gis god informasjon om hva en slik tjeneste vil koste.

BIBSYS vil fortsette sitt arbeid

med å gjøre fjernlån mest mulig effektivt for deltakerbibliotekene, og gjøre fjernlån enklere og bedre også for bibliotekene utenfor BIBSYS-samarbeidet. BIBSYS vil derfor arbeide for en balansert fjernlånspolitikk i Norge, slik at den blir effektiv for de deltakende bibliotek, og samtidig ivaretar deres behov, f.eks. for sikkerhet for utlånt materiale.

BIBSYS ønsker å bli et sentralt element i et kostnadseffektivt fjernlånssystem for alle norske bibliotek. BIBSYS vil være åpen for å gi andre enn BIBSYS-deltakerne anledning til å registrere fjernlansrelevante data i BIBSYS, og koble BIBSYS opp mot deres egne lokale systemer.

BIBSYS vil fortsette sitt arbeid med å innføre internasjonale standarder, ved å ta i bruk fjernlansstandarden (ILL protocol standard ISO 10161), og ved å ta i bruk alle deler av Z39.50-protokollen som kan være nyttige i fjernlanssammenheng.

BIBSYS vil slutføre det arbeidet som er i gang med å gjøre statistikk tilgjengelig, slik at den eventuelt kan tjene som grunnlag for avregningsmekanismer bibliotekene imellom.

BIBSYS biblioteksrutiner

Den økte bruken av internett gjør at bibliotekene i enda mindre grad enn nå kan regne bare institusjonens egne studenter og forskere som sine brukere, men at de må regne med langt videre brukergrupper. Brukerne vil etter hvert stille nye og økte krav til de tradisjonelle brukertjenestene.

Det er lite sannsynlig at bibliotekene vil få bedre rammebetingelser i årene fremover. Dette betyr at de i sterkere grad må utnytte ressurser de allerede disponerer. Dette kan skje ved å endre bruken av personellressursene, eller ved økt bruk av fellesløsninger. BIBSYS vil her satse sterkt på å ha kostnadseffektive biblioteksrutiner.

Registreringsdatabasene skal ha høyt kvalitetsnivå. BIBSYS vil legge vekt på bruk av effektiv dublettkontroll ved registrering og ved løpende rydding. En vil lage rutiner for kvalitetssikring av autoritetsfilen. Det overordnede ansvaret for datakvaliteten vil bli lagt til en bibliografisk redaktør i BIBSYS.

Katalogiseringsregelverket vil bli tilpasset BIBSYS-bibliotekenes behov. Det skal legges vekt på gjenfinning fremfor fullstendige bibliografiske data.

I løpet av en dag er det flere tusen som har BIBSYS biblioteksrutiner som sitt primære arbeidsredskap. BIBSYS vil derfor fortsette sitt arbeid med å gjøre rutinene kostnadseffektive, dekkende og kvalitetsmessig solide, og slik at de også er en glede å bruke som daglig arbeidsredskap. Rutinene vil bli tett integrert med hverandre så arbeidsgangen blir funksjonell.

Arbeidet med rutinene vil bli prioritert ut fra et helhetsperspektiv og ikke bare ut fra hver enkelt modul.

BIBSYS tar sikte på å tilby alle rutiner bibliotekene har behov for. Rutiner som er kostnadsbesparende for bibliotekene, for eksempel selvbetjente utlånsstasjoner, vil bli prioritert.

Kravet om effektivitet som bibliotekene står overfor, medfører økt behov for kunnskap, f.eks. om hvordan bibliotekene brukes. BIBSYS vil derfor utvikle et godt ledelsesinformasjonssystem som gir bibliotekenes ledelse de nødvendige styringsdata.

Personalet, opplæring, informasjon og markedsføring

Personalet

BIBSYS er avhengig av å ha stabilt personale med høy kompetanse, og vil legge stor vekt på en god personalpolitikk som skaper trivsel og fremmer faglig utvikling.

Arbeidsmarkedet på IT-sektoren vil fortsatt bli stramt i årene som kommer. En vil derfor arbeide for at stillingene i BIBSYS totalt sett skal bli konkurransedyktige når også andre faktorer enn lønn blir tatt hensyn til.

BIBSYS vil utarbeide en handlingsplan for å opprettholde og utvikle den enkeltes og BIBSYS samlede kompetanse innen bibliotekautomatisering og tilgrensende fagområder.

Opplæring, informasjon og markedsføring

BIBSYS har som mål å gi bibliotekenes ansatte opplæring i alle moduler, på et høyt faglig og pedagogisk nivå, samt å gi tilbud om oppfriskingskurs og seminarer slik at kompetansen blir holdt ved like.

BIBSYS skal lage opplærings-pakker beregnet på sluttbrukerne.

Det vil bli lagt større vekt enn hittil på at opplegget til de forskjellige kursholderne er godt koordinert. Kursholdere vil få tilbud om pedagogiske kurs.

Det vil være en forutsetning at BIBSYS kurs er selvfinansierende, men slik at kostnadene for bibliotekene likevel holdes på et rimelig nivå.

BIBSYS håndbøker vil fortrinnsvis bli utgitt som Internett-dokumenter.

BIBSYS produkter skal markedsføres på en profesjonell måte.

Teknisk grunnlag

Den teknologiske utviklingen går fortsatt så hurtig at det er vesentlig å legge vekt på bruk av standarder og protokoller, og ikke på det enkelte produkt som til enhver tid brukes.

BIBSYS har som mål å basere sin virksomhet på anerkjente tekniske løsninger, og sørge for høy kvalitetsservice til brukerne. BIBSYS vil derfor velge åpne skalerbare løsninger og bruke internasjonale standarder så langt som råd.

En vil arbeide for at den tekniske infrastrukturen i BIBSYS gjør endringer lett å gjennomføre. Selv om BIBSYS skal holde seg løpende orientert om nye tekniske løsninger, vil en ikke ta disse i bruk før teknologien er stabil.

BIBSYS tjenester skal være tilgjengelige 24 timer i døgnet, 7 dager i uken. Systemene skal være stabile, effektive, sikre og ha tilstrekkelig kapasitet.

Personalets kontakt med brukerne er av vesentlig betydning. I dette arbeidet vil BIBSYS sette brukeren i sentrum slik at en yter profesjonell kundeservice.

Samarbeid med andre institusjoner

Samarbeid med deltakerbibliotekene er grunnleggende for BIBSYS. Kontakt med andre institusjoner vil også være en prioritert oppgave. BIBSYS har alltid hatt sin bibliografiske database gratis tilgjengelig for alle, og ønsker å fortsette med dette.

BIBSYS ønsker et aktivt samarbeid med Nasjonalbiblioteket, og vil arbeide for at samarbeidsformer og arbeidsdeling mellom institusjonene avklares.

BIBSYS vil arbeide for en mer fornuftig ressursutnyttelse, og har derfor som mål at overføring av data til Norsk samkatalog skal opphøre.

BIBSYS støtter tanken om å opprette et nasjonalt autoritetsregister, og ønsker at dette blir lagt til BIBSYS.

BIBSYS ønsker å videreutvikle samarbeidet med Uninett og institusjonenes IT-avdelinger.

BIBSYS deltakere har behov for god informasjon om tilbud innen arkiv og museer. En vil derfor arbeide for et tettere teknisk samarbeid mellom arkiv-, bibliotek- og museumssektoren.

Basene BIBSYS har bygget opp, er av interesse også utenfor institusjonene for høyere utdanning og forskning. Blant annet med bakgrunn i dette ønsker BIBSYS å være en aktiv samarbeidspartner i sentrale nettverk som Kulturnett Norge, Helsenett og Miljønett.

En naturlig del av BIBSYS arbeid vil være å bidra til at den elektronisk bevarte kulturarven blir gjort tilgjengelig. Derfor vil en også søke samarbeid med andre større prosjekt, for eksempel Dokumentasjonsprosjektet.

Samarbeid med folkebiblioteksektoren om et godt tilbud til fjernstudenter vil være en viktig oppgave. I denne sammenheng bør folkebibliotekene kunne få bruke en utvidet fjernlånstjeneste fra BIBSYS. Tilsvarende er det naturlig at folkebibliotekene får anledning til å bruke bibliografiske poster fra BIBSYS.

BIBSYS ønsker å ha god kontakt med andre leverandører av biblioteksystem på det norske markedet, og vil blant annet følge opp sitt initiativ til å stifte et norsk Z39.50-forum.

BIBSYS vil løpende vurdere om endret teknologi gjør det nødvendig å endre prispolitikken.

BIBSYS deltar aktivt i internasjonale prosjekt, f.eks. ONE-2 og UNIVERSE. Slikt arbeid gir stort utbytte på mange plan, og en ønsker fortsatt å prioritere slik deltakelse.

I tillegg til det tekniske ønsker BIBSYS å følge opp samarbeidet med avtaler om for eksempel gjensidig utveksling av bibliografiske poster som katalogiseringsgrunnlag.

Forutsetningen for mange samarbeidsprosjekt vil være at de finansieres særskilt og ikke belastes deltakerbibliotekene

Vedlegg B. BIBSYS gjør kunnskap tilgjengelig (2003)

Hovedutfordringer for BIBSYS:

- Organisere dagens informasjonsmengde på en hensiktsmessig måte
- Sikre adgang til kvalitetssikret informasjon 24 timer i døgnet 7 dager i uken
- Integrere elektroniske samlinger i tilbudet
- Ha en solid økonomi

Målgrupper:

- Institusjoner og bibliotek som aktører i kompetanseutvikling og kunnskapsformidling
- Medlemsinstitusjonene i deres organisering av kunnskap og oppbygging av samlinger
- Alle andre som søker informasjon for kunnskapsutvikling

Hovedmål:

BIBSYS – veien til informasjon

BIBSYS er det naturlige førstevalg for målgruppenes søking etter informasjon og kunnskap

BIBSYS – et tjenestesenter for bibliotekene

Medlemsinstitusjonene oppfatter BIBSYS som et effektivt og kvalitetsmessig godt redskap for å organisere kunnskap og for å gjøre bibliotekenes informasjonsressurser tilgjengelig for brukerne

BIBSYS – effektivt samarbeid

Utnyttelsen av de felles ressursene i BIBSYS er best mulig både i et økonomisk og i et samfunnsmessig perspektiv

BIBSYS – bibliotekutvikling i fellesskap

BIBSYS har et godt økonomisk grunnlag for vedlikehold og utvikling av sine systemer og tjenester

For å realisere hovedmålene vil BIBSYS legge vekt på:

Brukervennlighet

Selvforklarende grensesnitt og søkesystem med god ergonomi og brukerstøtte, som gir adgang til informasjonsressurser med høy kvalitet.

Tilgjengelighet

Høy systemkvalitet med god sikkerhet, åpen 24 timer i døgnet, 7 dager i uken, og med en svartid som brukerne synes er god.

Kvalitetsmessig innhold

BIBSYS gir adgang til kvalitetsbaser med den bredde og dybde brukerne forventer. Det tilstrebes å gi brukerne lett adgang til fulltekst.

Optimal ressursbruk

BIBSYS satser på gjenbruk av data, kommunikasjon og integrasjon med andre systemer og bruk av åpne standarder

Alliansepartnere

BIBSYS samarbeider, søker relasjoner og inngår avtaler med relevante partnere.

Profesjonell organisasjon

BIBSYS vektlegger å ha en tilpasningsdyktig organisasjon som endrer seg i takt med utviklingen.

En utviklende arbeidsplass

Kompetanseutvikling står sentralt, og BIBSYS legger vekt på et høyt faglig nivå som kan bidra til nyutvikling.

Nyutvikling

BIBSYS legger vekt på nyutvikling for å tilby medlemsinstitusjonene konkurransedyktige og effektive tjenester. BIBSYS utvikler tjenester til nye brukergrupper, dette vil også gi et bredere økonomisk fundament.

God økonomisk styring

Drift og utvikling av fellestjenester finansieres gjennom medlemsavgiftene. Drift og utvikling av tjenester knyttet til en eller flere medlemsinstitusjoner kan avtales og finansieres særskilt

Vedlegg C. BIBSYS - et prosjekt i 25 år

*Åpningstale ved Fellesmøtet under BIBSYS høstmøte tirsdag 4. november 1997, Stavanger
Roy Gundersen, BIBSYS.*

Kjære møtedeltakere, hjertelig velkommen til Stavanger, til BIBSYS 25-års jubileums høstmøte.

Det er i år 15 år siden det første høstmøtet i BIBSYS ble holdt, i Trondheim. Vi har kommet en lang vei siden den gang, og høstmøtene har vandret landet rundt før vi i år er kommet til Stavanger. Vi takker for invitasjonen hit, og gleder oss til trivelige dager.

For 25 år siden, 11. februar 1972, ble det fattet følgende vedtak i 'Styringskomiteen for Biblioteksautomatisering':

"Vedi, Gjersvik, Schjetne slo fast at den institusjon hver av dem representerte er meget interessert i et samarbeid og vil gå inn for at prosjektet blir gjennomført."

Og slik ble det.

Sten Vedi var sjefbibliotekar ved DKNVSB (Det Kongelige Norske Videnskabers Selskaps Bibliotek), Randi Gjersvik var hovedbibliotekar ved NTHB (Norges Tekniske Høgskoles Bibliotek), og Karl G. Schjetne var avdelingsleder ved RNTH (Regnesentret ved NTH).

Ingeborg Sølvberg ble den første prosjektleder i BIBSYS, og kom med noen avbrudd til å fungere helt frem til 1986. Det må på mange vis ha vært et maratonløp!

BIBSYS var stiftet, skjønt BIBSYS-navnet dukket først opp senere, og i den første tiden med en bindestrek mellom BIB og SYS.

Allerede i 1974 ble følgende fastslått:

"Det ble presisert at det planlagte system skal være generelt, slik at en ikke får et system som kun kan benyttes ved UNIT."

Dette var en fremsynt beslutning, og modig. Samarbeidet mellom institusjonene inntil da hadde sikkert vist at det ikke var lett å bli enige om hva en skulle gjøre. Og, da var det bare to bibliotek. Mindre imponerende var ikke det forhold at en greide å holde fast ved denne beslutningen gjennom alle de problemer som siden kom, administrative, tekniske og økonomiske.

I et brev fra Universitetsbiblioteket i Tromsø til styringskomiteen, datert 25. november 1974, skriver Ole A. Brønmo bl.a. følgende:

"På bakgrunn av at situasjonen når det gjelder datamaskinutrustning ved Universitetet i Tromsø i fremtiden er meget usikker, vil vi tro at det er fordelaktig å knytte seg direkte på UNITs regneanlegg. Dette vil også gi den fordel at man fikk tilgang til de respektive bibliotekers litteratur, kanskje det også kunne være en beskjeden start for et landsomfattende datanett."

"Tilgang til de respektive bibliotekers litteratur", samarbeidet var nå ikke lenger knyttet til en institusjon, men til *flere*. Og, "en beskjeden start for et landsomfattende datanett", av dette vokste BIBSYS frem som landsdekkende. I tillegg kom UNINETT. For begge institusjoner gjelder det at Brønmo har vært nært knyttet til utviklingen, i BIBSYS er han det styremedlem som uten tvil har hatt lengst fartstid.

I 1974 står det i et referat:

"Håp om at UNISCOPE 100 kan komme med store og små bokstaver i løpet av et år."

Når en ser på det første DOKID som ble registrert i BIBSYS, 4. mars 1976:

griffiths, h. b.
surfaces. - london : cambridge univ.press, 1976
ISBN 0521206960

1. 76a000101 mtubst: 040376 lev:64 bem-bib:mfd

ser en tydelig at bare små bokstaver var i bruk den første tiden. At ISBN her er skrevet med store bokstaver, skyldes at utskriften er tatt en del år senere, da det fantes store bokstaver og ISBN ble generert som fortekst.

10 år senere, i 1986, var det 300.000 poster i BIBSYS, en million poster ble nådd 18. november 1993, og nå er vi oppe i over 2,3 mill. poster.

I BIBSYS har det i alle år vært slik at programvaren er blitt gjort tilgjengelig for brukerne på et forholdsvis tidlig stadium, og finpussing har skjedd etter hvert, i nær kontakt med brukerne. Grenseoppgangen mellom hva som var i testing og hva som var i ordinær drift har imidlertid vært omdiskutert. I 1980 fant styret det nødvendig å presisere:

"... at uttrykket 'i drift' pr definisjon er fra det øyeblikket brukeren bruker et system og nyttiggjør seg resultatet. Dette betyr ikke at systemet ikke kan gjennomgå forandringer og utvidelser."

Det har vært en rød tråd gjennom BIBSYS historie at en har satset på operative løsninger og ikke ventet på 100 % perfekte løsninger. Brukerne har nok likevel mange ganger ønsket seg løsninger som har vært mer stabile og feilfrie.

Hva ville BIBSYS vært uten sine til tider utrolig tålmodige brukere?

3. desember 1985 kunne en lese følgende overskrift i krigsformat på forsiden av Adresseavisen:

"Topp-folk i data-fiasko. Brukere sterkt misfornøyd med Runit"

Det var BIBSYS svartider det dreide seg om! Og forøvrig eneste gang vi har vært nevnt på forsiden i en avis. Problemet var datamaskinkapasitet, det var 18 heldagsstopp i perioden mai - september 1985, og i oktober var gjennomsnittlig svartid 223 sekunder. Problemene var egentlig et utslag av at BIBSYS ikke hadde egen maskin, men brukte UNITs, i tillegg til kompliserende faktorer som organisering og økonomi. Og, ikke minst at bibliotekene virkelig

ønsket å bruke BIBSYS så mye som mulig. Det har alltid vært slik at all tilgjengelig kapasitet har vært brukt - og gjerne litt til.

I den nylig utkomne 'Bibliographia Trondhjemia' finner vi BIBSYS som stikkord i sakregisteret. Nå er vi historisk dokumentert, og heldigvis med en mer positiv artikkel enn den jeg allerede har nevnt. Denne gang også i Adresseavisen og med tittel "Revolusjon på biblioteket" (1983).

Samtidig med vrang svartider var arbeidet med BIBSYS-II i full gang, og 20. mai 1985 ble det bestemt

"... (at) videre arbeid med BIBSYS-II skal baseres på egenutvikling, ikke på kjøp av ferdige biblioteksystem."

Kravspesifikasjonene til BIBSYS-II ble skrevet av brukerne. Dette medførte en utrolig god kontakt mellom brukerne og BIBSYS, som også er videreført i referansegruppens arbeid. Det kan ikke være mange biblioteksystem som har så mange positivt aktive brukere - de stiller fremdeles krav og vi oppfyller kravene raskt - nåvel, i alle fall noen av kravene, og etter en tid. For å synliggjøre brukernes betydning har vi lyst ut to reisestipend som skal tildeles brukere som har ytt en innsats for BIBSYS. Stipendene deles ut senere i dag.

I 1986 vedtok styret:

"Styret ser positivt på en eventuell søknad fra UBO om deltakelse i BIBSYS-I."

Og UBO kom med i BIBSYS, ikke uten støy - "Det var rene EF-debatten" har tidligere styreformann Nils Gram sagt i et intervju (BIBSYS-nytt 1991-5). Men, de kom med, mange dyktige medarbeidere som har betydd mye for BIBSYS.

Deretter skjøt det fart, og bibliotek etter bibliotek kom med. Noen ganger litt for fort, men vi hadde ikke hjerte til å si nei. Kulturdepartementet skrev 28. juni 1989 til BIBSYS om at BIBSYS skulle brukes ved pliktavleveringen ved NBR, og at alt skulle være klart til 1. september, undervisningsopplegg og det hele! Det ble en hektisk sommer, men heldigvis tok det litt mer tid ved NBR, så det hele ordnet seg. En absurd situasjon var at Bibliotekhøgskolen som hadde ansvaret for 1-års kurs i Rana, underviste i Mikromarc og ikke i BIBSYS som siden skulle brukes. Og så måtte alle omskoleres. Det er nå heller ikke Bibliotekhøgskolens fortjeneste at BIBSYS er blitt hva det er, først i høst har de sett det nødvendig å gjøre BIBSYS husholdningssystem tilgjengelig for sine studenter.

I tiden frem til 1991 hadde BIBSYS et stort styre, det møtte ofte bortimot 20 personer på møtene. I det gamle styret var det ikke en eneste avstemning, problemene ble ofte forsøkt løst ved å be prosjektgruppen om å levere en ny utredning. Det kunne være ganske anstrengende møter. Under ett møte hoppet professor Kjell Bratbergsengen ut av vinduet - men det var i første etasje, ytterdøren var låst og han måtte gå.

Styreformannen Nils Gram gjorde en stor innsats ved å få oss velberget gjennom det hele, ved fasthet, mildhet og noen ganger overbærenhet. Utallige ganger løste han opp spenningen ved et av sine "Dette minner meg om . . . ". Og da var det ikke så problematisk lenger.

Gjorde så BIBSYS alltid det vi ble bedt om, eller ba vi om lov først? Neppe.

I et intervju har Ingeborg Sølvberg sagt (BIBSYS-nytt 1992-2):

"BIBSYS ventet ikke alltid på aksept. Vi måtte gjøre noe, og trekke folk med. Og derfor kom vi oss frem! Vi fikk karakteristikken 'en galopperende elefant' av høgskoledirektør Asle Rudjord på NTH. Men ellers hadde vi god støtte hos universitetenes administrasjoner og direktører."

Og jeg kan tilføye; uten denne støtten ville det aldri gått. En annen støttende institusjon har i alle år vært Riksbibliotek tjenesten, med bevilgninger, og ikke minst som diskusjonspartner.

26. juni 1991 ble det første møtet holdt i det nye styret i BIBSYS, det var nå redusert til 7 medlemmer. På det første møtet var følgende til stede som fremdeles er aktive i styret: Ole A. Brønmo, Kate Lønningen, Rolf Petter Søvik og Helge Østby. Det var nemlig ikke satt noen funksjonstid for styret, så hvis det nå ikke hadde vært utsikt til en nyorganisering og nyoppnevning av styret, ville de ha hatt livstidsdom. I det nye styret har først Ben Rugaas og nå Rolf Petter Søvik vært ledere, begge har gjort en stor innsats for BIBSYS.

I 1988 vedtok styret å oppnevne en komité til å arbeide med organisasjonsspørsmål for BIBSYS. Dette var opptakten til en utredningsføljetong: stiftelse, statsforetak, statsaksjeselskap, statlig samarbeidstiltak osv, inntil vi nå har grepet tilbake til en reforhandlet utgave av den gjeldende samarbeidsavtalen, og forhåpentlig blir en enhet under NTNU, men med eget styre som har det faglige ansvaret.

For sikkerhets skyld slås det i avtalen fast at ordningen er midlertidig - i påvente av et endelig vedtak. Kanskje det endelige er på plass til 50-års jubileet.

25 år som prosjekt er i grunnen et flott bilde, om enn ikke praksis har vært like lett, det symboliserer at både vi i prosjektgruppen og dere som brukere har vært på vandring , et biblioteksystem blir aldri ferdig (da er det i tilfelle dødt). Da BIBSYS budsjett ble behandlet i 1988 ble følgende forslag fremmet:

"Styret regner med at behovet for personellinnsats og midler til drift og utstyr vil avta etter at BIBSYS-II er utviklet og satt idrift i 1990."

Heldigvis ble dette ikke vedtatt, det ble ikke stemt over forslaget, som ble stående som en protokolltilførsel. Uten utvikling, intet system som er brukbart i fremtiden. Dette er noe å ha i bakhodet når en vurderer BIBSYS engasjement i nye prosjekter, bl.a. digitalt bibliotek.

Ved 25 års jubileet er det med stor grad av takknemlighet jeg står her.

I takk til BIBSYS styrer, bibliotek og institusjoner. Til mine eminente forgjengere som prosjektledere, Ingeborg Sølvberg og Ole Husby. Dess mer jeg har lest gamle styreprotokoller dess mer imponert er jeg blitt over hva de har utrettet - og dette er på den administrative siden. Selve BIBSYS vitner om deres faglige fremsynthet.

Selvfølgelig har de ikke gjort dette alene, hele BIBSYS prosjektgruppe har vært, og er, med. De er med under organisatoriske forhold som kunne skremt bort noen og enhver, og de jobber fortsatt iherdig for dere. Stor takk for all innsats gjennom årene!

Men, BIBSYS historie og fremtid er først og fremst et spørsmål om dere brukere av systemet, takk for all tålmodig innsats og med et ønske om fortsatt bidrag til det felles beste.

Mitt ønske for årene som kommer er først og fremst at samarbeidstanken holdes levende i BIBSYS, at hver enkelt institusjon fortsatt finner at det de må ofre i form av avkall på lokale spesialiteter, det kan de få tifoldt igjen gjennom det de oppnår i samarbeidet.

Godt jubileum ønskes dere alle!